

C. Wright Mills en The Power Elite

The Power Elite, het invloedrijke boek dat de socioloog C. Wright Mills in 1956 publiceerde, was het product van een gedesillusioneerde intellectueel. Kort samengevat stelde Mills dat het Amerikaanse naoorlogse ideaal van pluralistische democratie werd geperverteerd door zakelijke en overheidsinstellingen die in de koude oorlog de sociale werkelijkheid definieerden en naar hun hand te zetten. De intellectueel moest zich daartegen te weer stellen.

Voor zijn vroege dood in 1962 schreef Mills een drieluik van de Amerikaanse samenleving waarin hij naar eigen zeggen de 'bodem, het midden en de top van de Amerikaanse sociale orde' onderzocht. The New Men of Power (1948) ging over de vakbeweging en de belofte van een alternatief machtscentrum in de naweeën van de New Deal. Mills eindigde cynisch: de vakbonden sloten een deal met het Amerikaanse establishment en pasten zichzelf in het systeem in. Generieuze arbeidsvoorwaarden en werkgelegenheid waren het begin en het einde van hun politieke agenda. Het verbond tussen vakbonden en intelligentsia bleek een illusie.

White Collar (1951) ging over de Amerikanen die 'the major routines' verrichten. Mills constateerde dat er een nieuwe middenklasse was ontstaan in een nieuwe wereld van dienstverlening en papier schuiven. 'Het kantoor' werd de werkplaats, werknemers werden employees, zelfstandigen opgeslorpt door grote bureaucratische organisaties. Vervreemding was hun deel. White Collar ging over status, macht, rationalisering en bureaucratie en de veranderende sociale structuur van de samenleving.

The Power Elite (1956) stelde dat de politieke, zakelijke en militaire elite in hun gezamenlijkheid de doorslaggevende invloed uitoefenden in Amerika. Steeds meer macht dreef naar de top en het was ook steeds meer verweven macht. Deze machts elite was beperkt van omvang en weerde buitenstaanders en hield

zichzelf zo in stand zonder controle of verantwoording. Naarmate de Koude Oorlog vorderde was haar collectieve besluitvorming meer en meer gebaseerd op 'een militaire definitie van de werkelijkheid' en een 'realisme' dat geen tegenspraak dulde.

Na een brede formulering van zijn stellingname volgen hoofdstukken waarin Mills de historische machtsverschuiving blootlegt van het lokale naar het nationale niveau. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan beroemdheden, topondernemers en 'warlords'. De eersten zijn irrelevant: de werkelijke macht ligt in bij de politiek, de economie en de militaire sfeer. In deze 'driehoek van de macht' dient de elite haar gezamenlijk belang. In de laatste twee hoofdstukken haalt Mills uit tegen de 'immoraliteit' van de elites zonder dat overigens te definiëren.

Het concept 'power elite' was volgens Mills toepasbaar op iedere samenleving waarin een minderheid een disproportioneel deel van de macht bezit. Hij zag scherp dat deze groepen hun macht baseerden op de groeiende bureaucrativering van de drie sferen, steeds meer op nationaal niveau. Dit laatste was een terugkerend thema. Je zou Mills een soort anti-globalist op nationaal niveau kunnen noemen. Door beide ontwikkelingen was de grip van de elite op de samenleving sterker dan ooit.

Mills kende nadrukkelijk een autonome rol toe aan niet economische sferen als de politiek en militairen. Niet dat Mills die autonome rol van de politici overschatte. Hij zag al dat zij steeds meer loopjongens werden voor de zakelijke en militaire belangen. Maar bovenal was het de eenheid van belangen die deze groepen macht verschafte. Verdeeldheid zou hen allemaal apart ondermijnen. Geen wonder dat er een intensief personeel verkeer was tussen deze sferen. Het was Eisenhowers minister van defensie, ex-bestuursvoorzitter van General Motors, die stelde: 'wat goed is voor het land is goed voor GM en omgekeerd.' Omdat Mills meer wilde dan een economische analyse verwierpen marxisten zijn werk. Maar deze radicaal was evenmin populair bij de dominante

progressieve intellectuelen in zijn academische omgeving. Zij zwoeren in de jaren vijftig bij pluralisme theorieën die spraken over een machtsevenwicht tussen de verschillende belangen in een samenleving. Bij hen was de staat een 'neutrale arena'. Mills vond het onzin want het betekende dat de status quo per definitie 'juist' was en miskende dat groepen niet vertegenwoordigd waren. Hij verzette zich tegen liberals zoals Robert Dahl, David Riesman en John Kenneth Galbraith en hun vertrouwen in de leiderschapskwaliteit van een verantwoordelijk elite, wat later the best and the brightest zou heten. Mills was niet zo optimistisch, of zo naïef. Pluralisme was simpelweg een ideologie die de status quo rechtvaardigde.

Onderzoek kon nauwelijks bewijzen hoe dominant de elite was en hoe zwak de Amerikaanse democratie. Mills werkte daar om heen met een eigen manier van gebruik en interpretatie van wat er in de media verscheen over de machthebbers. Hij schreef het bovendien op als een journalist. Critici vonden dat hij te weinig aandacht had voor het proces van besluitvorming. Ruim vijftig jaar na dato is het boek natuurlijk gedateerd. Maar de vloeiende beschrijving, de journalistieke sociologie, en de scherpte van Mills' waarnemingen maken het nog altijd lezenswaardig. Wie anno 2011 zijn ideeën over de machtsstructuur van de samenleving wil scherpen en wil meedenken over de rol van de intellectuele elite in een moderne samenleving, vindt hier een stimulerende aanzet. De financiële sector voegt zichzelf toe, al lezend.

Mills werd in de jaren zestig een troetelkind van de radicale studenten. Hij overleed in 1962 maar zou het amusant gevonden hebben dat de CIA hem een van de belangrijkste leiders van 'nieuw links' noemde, samen met Herbert Marcuse en Frantz Fanon. Veel meer to the point was die bekende radicaal president Dwight Eisenhower die in zijn afscheidsrede waarschuwde dat de Amerikaanse samenleving werd bedreigd door een militair-industrieel complex. Er is geen aanwijzing dat Eisenhower ooit *The Power Elite* las, maar misschien

ging in de oude generaal een socioloog verloren. Of had Mills zijn boodschap als journalistieke socioloog toch goed weten te plaatsen.